An aerial night view of a city, likely Oslo, with snow-covered roofs and streets. The city is illuminated by streetlights and building lights, creating a warm glow against the dark night. Several bright, jagged lightning bolts strike down from the sky, illuminating the scene. The overall atmosphere is dramatic and somewhat ominous.

11ordlys

Varslingsaken
som skulle begraves

SAK:

Varslingssaken som skulle begraves (lenker til saker nederst)

INNSENDERE:

Andreas B. Høyer, journalist/vaktsjef, 414 33 757, andreas.hoyer@nordlys.no

Rune Endresen, journalist/redaktør, 416 85 708, rune.endresen@nord24.no

Ole Åsheim, Yngve Olsen og Torgrim Rath Olsen (foto/video)

Hanne-Christine Lindahl Flåten (Amedia Kreativ)

TAKK TIL:

Sissel Wessel-Hansen (rep.leder), Thor Harald Henriksen og Helge Nitteberg ("Line by line"), Amedia Kreativ (visuelle løsninger), Sindre Granly Meldalen (Norsk Presseforbund), Petter Høiseth (konsernadvokat, Amedia), Erik Sønsteli (Amedia gravefond), Jarand Ullestad (redaksjonell utvikler, Amedia) og Jonathan Jæger (video).

INNLOGGING:

Medlemmer av juryen skal ha fått tilsendt personlig innlogging. Ta kontakt om noe er uklart.

SPØRSMÅL:

Rune Endresen, 416 85708, rune.endresen@nord24.no

INNHOOLD

1.0 Intro og oppsummering.....	2
2.0 Nyhetsverdi (med underkapitler).....	3
3.0 Metode (med underkapitler).....	5
4.0 Konsekvenser.....	11
5.0 Vesentlighet.....	12
6.0 Dokumentasjon,	13
7.0 Kildekritikk og kildehandtering (med underkapitler).....	14
8.0 Etikk (med underkapitler).....	15
9.0 Formidling.....	18

Lenker til saker

1.0 INTRO OG OPPSUMMERING

Universitetet i Tromsø forsøkte å skjule tidenes største varslings sak der en lukrativ professor var anklaget for en lang rekke brudd på arbeidsmiljøloven.

Arbeidsgiveren ville sparke ham på dagen, men snudde brått. Tilbake sto lamslåtte varslere. Professoren mener han er utsatt for et nøye planlagt komplott.

Etter nitidig arbeid over ett år kunne Nordlys i desember 2024 avsløre hvordan professoren ble beskyttet av systemet, og unngikk rettssak.

Varslerne var mange, men ble ikke hørt. I stedet fikk professoren millionutbetaling i et forlik til å dekke omfattende saks kostnader. Han beholdt også lederjobben og fikk i tillegg flere lederoppgaver enda tettere på øverste ledelse hos samarbeidsinstitusjonen UNN, der han også hadde blitt varslet på.

Nordlys kunne avdekke at minst 33 personer over år, på ulikt vis, hadde sendt bekymringsmeldinger om professorens oppførsel - til alle ledernivå - uten å nå frem.

For å få livredde intervjuobjekter til å stå frem i offentligheten, måtte Nordlys garantere juridisk å ta kostnader ved et mulig søksmål fra den mektige professoren og legen.

Saken er den desidert mest leste i Nordlys i 2024, med klart lengst lesetid og er den enkeltsaken som har solgt flest abonnement.

2.0 NYHETSVERDI

Nordlys kunne i desember 2024 avsløre det som er historiens største varslersak ved Universitetet i Tromsø (UiT), med forgreininger til samarbeidsinstitusjonen Universitetssykehuset Nord-Norge (UNN).

33 personer beskriver maktmisbruk, fryktkultur, utfrysning, seksuelle krenkelser, trakassering og gjengjeldelse. Flere har levd i frykt i flere år, men sto nå frem med navn og bilde i et forsøk på å beskytte kommende doktorgradsstudenter.

UiT har i flere år nektet innsyn i saken og mener alt innhold har vært taushetsbelagt. En mektig, karismatisk og inntektsbringende professor sto på den ene siden..En rekke varslere fra UiT og UNN på den andre.

2.1 Dette ble avslørt:

Bak suksesshistorien var det en lang rekke forhold som aldri nådde offentligheten, men som nå ble avdekket.

- UiT undersøkte selv saken i over ett år og ville, basert på egne funn, først sparke professoren på dagen. Begrunnelsen var klare brudd på Arbeidsmiljøloven i form av trakassering og seksuell trakassering. Noen måneder senere snudde UiT brått og inngikk et millionforlik der professoren fikk en skriftlig advarsel, men fikk samtidig forståelse for at prosessen mot ham hadde vært vanskelig. Dette reagerte varslerne sterkt på.
- Alle ledernivå - ved institutt, fakultet og rektorat - hadde fått ulike former for bekymringsmeldinger om professoren i flere år.
- Saken omhandler også forhold ved Universitetssykehuset Nord-Norge: Nordlys kunne avsløre uvanlig gunstige arbeidsbetingelser ved UNN for samme professor/lege med det store nettverket på både UiT og UNN.
- I tillegg fikk legen flere lederoppgaver både mens saken ble undersøkt på UiT og UNN.
- UNNs nåværende øverste leder behandlet selv en varslersak i UNN-linjen i nær ett år (da som klinikkssjef) - men leverte en rapport som frikjente professoren og legen/kollegaen - og i stedet vendte seg mot varsleren med anmodning om undersøkelser av varslersens bruk av arbeidstid.
- Nordlys kunne også dokumentere hvordan en professor vendte seg mot sin tidligere stipendiat og ga svært negative karakteristikk til en potensiell ny

arbeidsgiver og at dette var et mønster som også andre stipendiater opplevde.

- Etisk komité på UiT konkluderte med klare brudd på forskningsetikk ved bruk av andres forskningsdata - saken ble imidlertid lagt i en skuff.
- En bekymringsmelding om en annen del av forskningen ble til slutt også avvist av fakultetet, selv om en ekspertgjennomgang konkluderte med tvilsom praksis.
- Et tidsskrift reagerte på en "klipp og lim"-artikkel ved det presisjefulle KG Jepsen-senteret. Våre undersøkelser av rundt 100 vitenskapelige artikler underbygde utstrakt gjenbruk av tekst (se vedlegg).
- Flere stipendiater og forskere sluttet brått som følge av arbeidsmiljøet.
- Sykemeldinger, psykiske plager og selvmordstanker på grunn av det giftige arbeidsmiljøet.
- En hevder å ha fått betalt for å holde kjeft.
- Enorm ressursbruk med granskere, jurister, innleide advokater mm. Bruk av ekstern juridisk bistand kostet alene over 1,5 millioner kroner.

2.2 Dagsorden

Etter publisering ble saken møtt med øredøvende stillhet. Først etter en [kommentar-artikkel i Nordlys](#) der denne påfallende stillheten i academia ble kommentert, våget [de første seg ut i offentligheten](#), deriblant en ansattrepresentant i UiT-styret med [krav om konsekvenser](#).

Det har ført til flere oppfølgingssaker, sterk kritikk av UiTs håndtering fra egne rekker og til slutt [en beklagelse til varslerne fra rektoren](#).

Nåværende og [tidligere tillitsvalgte - samt studentombud](#) - har også kommet på banen med dokumentasjon av ytterligere saker, mens studentene står bak en ny resolusjon med ettertrykkelige regler og krav om at [undervisere ikke skal ha sex med studenter](#). Resolusjonen ble laget fordi regelverket ikke var godt og klart nok, ifølge studentene.

I tillegg ble [selve varslingsinstituttet og manglende yringskultur](#) problematisert sammen med [manglende sikkerhetsnett og maktubalanse mellom stipendiater og ledere](#).

Det har også gitt oss mange tips til nye saker. En av dem ble publisert i januar i år og viste [ny systemsvikt ved UNN/UiT i behandling av personsensitive forskningsdata](#).

3.0 METODE

Saken hadde aldri blitt noe av uten en tålmodig og systematisk jobbing over lang tid. Det er brukt flere metoder i kombinasjon - fra helt tradisjonell innsyn- og kildejobbing til regnskapsanalyse, kunstig intelligens og hyring av advokat.

Til å begynne turte ikke kildene å snakke med oss anonymt en gang, i frykt for represalier. Etter lang tids oppfølging og trygging begynte de første å vurdere anonyme utsagn før det etter rundt et halvt år begynte å løsne. Da bestemte den første kilden seg for å tørre å ta byrden ved å stå frem med navn og bilde med sine opplevelser.

3.1 Dukket opp og forsvant

Alt begynte med at en spesiell sak dukket opp i berammingslisten for Nord-Troms tingrett, for deretter kort tid senere å forsvinne. Uten daglig sjekk ville vi aldri oppdaget saken.

Allerede da var det svært taust fra de to stridende partene - en UiT-professor og arbeidsgiver UiT. Den gang så det ut som at det var professoren som var dårlig behandlet i og med at det var han som ville saksøke UiT. Alle innsyn ble avslått med begrunnelse i personvern hensyn.

Etter mye om og men, og flere dragkamper, fikk vi til slutt ut en kort sak om et forlik.

Så ble det stille lenge.

Først vel ett år senere fikk vi et svært interessant anonymt tips. Her kom det frem at omtrent alt i saken var holdt skjult og at den hadde et svært stort omfang.

Vi bestemte oss for at tipset var såpass godt at vi ville gjøre ytterligere undersøkelser.

Etter å ha gjort noen innledende sonderinger i miljøet, samt søkt Amedias gravefond om midler til et graveprosjekt, satte vi gang.

2.2 Kartlegging

Startfasen handlet om kartlegging av alle tenkelige og mulige kilder.

I [Pubmed](#), et amerikansk helsevitenskapsbibliotek, kunne vi se alle som hadde publisert vitenskapelige artikler ved senteret de senere årene med lenker til

artikler og forfatternavn. Her så vi tidlig noen mønstre der enkelte vitenskapelige tidsskrifter var gjengangere og at forskningen i stor grad baserte seg på samme datagrunnlag.

Ansattelister på Uit.no med relasjoner til forskningssenteret ble også gjennomgått.

Noen hadde flyttet ut av Tromsø og flere ut av landet. Her måtte vi bruke sosiale medier, spesielt LinkedIn og Facebook, samt bakgrunnskilder, for å oppnå kontakt eller å kartlegge tidligere stipendiater.

Innsyn, og klager på manglende innsyn, ga oss etter hvert navn på personer som hadde startet et doktorgradsløp. Det ble sammenstilt med de som hadde fullført doktorgrad. Her dukket det opp flere navn som tydet på at de hadde avsluttet brått.

De første henvendelsene til nåværende og tidligere ansatte var helt generelle og forsiktige. Mange ønsket først **ikke** kontakt eller å snakke om det de opplevde som en traumatisk sak.

Vi så parallelt på finansiering og saumfarte senterets egne nettsider. For å gjøre ytterligere undersøkelser, ble styreprotokoller, skattelister, selskapsinformasjon, sosiale medier, eiendomsinformasjon med mer gjennomgått.

Det ble også sett på finansiering av enkeltstillinger hos ulike arbeidsgivere og søkt om innsyn i pengestrømmen. Pengesporet ble fulgt i både UiT-linjen, Helse Nord-linjen, KG Jepsen-linjen, og UiT-linjen, slik at vi kunne fastslå at senteret hadde fått inn over 100 millioner kroner i offentlige midler.

2.3 Innsynsbegjæringer

Innsynsbegjæringene var svært tidkrevende. Vi opplevde uvilje helt fra starten. Omtrent alle innsyn ble avslått med begrunnelse i at det var personvernsensitivt eller en del av en personalsak.

Vi protesterte på lovtolkningen helt fra starten.

En lang rekke kildesamtaler, med et stort antall muntlige og skriftlige kilder, dannet grunnlaget for de mange innsynsbegjæringene og sikret oss mye dokumentasjon. Her var det snakk om å sammenstille små bruddstykker av info fra én kilde mot andre kilder. For å bruke en slitt klisje, så handlet det om å finne puslebitene som passet sammen for å danne seg en best mulig idé av hva som hadde skjedd.

Etterhvert satt vi på et meget stort kildemateriale av interne dokumenter og kildeutsagn.

Og til slutt lyktes vi endelig. Den langvarige kampen for innsyn i det hemmeligstemplede materialet førte frem.

Ved hjelp av egen gjennomgang av *avslags-paragrafene* og uvurdelig hjelp fra Sindre Granly Meldalen i Norsk Presseforbund fikk vi tilnærmet fullt gjennomslag. Omtrent alle - og stadig nye paragrafer - som hadde blitt brukt mot å gi oss innsyn ble avvist av øverste instans – Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), underlagt Kunnskapsdepartementet (se vedlegg).

Det ga oss til slutt nær alle dokumentene vi hadde etterspurt - samlet flere tusen sider med varslinger og svar - og ikke minst innsyn i de interne prosessene som ledet til de ulike beslutningene.

Begrunnelsen for å gi oss innsyn var enkelt fortalt at senterlederen ikke hadde krav på særskilt vern - tvert i mot - slik vi hadde hevdet fra starten. De eneste som hadde krav på anonymitet var varslerne - også slik vi hadde argumentert.

2.4 Gårsdagens postliste

UNN har en umoderne postliste. Tips om at det fantes en varslersak i samme sakskompleks også på UNN medførte mye manuell jobbing med gjennomgang av hundrevis av poster hver dag i en periode på flere måneder.

Til slutt ble det imidlertid helklaff.

Innhold: Vedrørende svar på merknader til rapport									
Sakstittel: Personalsak - *****									
DokType	Sak/dok nr:	Løpenr.:	Journaldato:	Dok.dato:	Saksansvarlig: (enhet/initialer):				
I	2021/6138-8	36863/2022	16.06.2022	13.06.2022	MED/DJO1205UNN				
Tilg.	Hjemmel:			Klassering:					
PS	offl § 13 første ledd jf. fvl § 13 første ledd nr. 1			*****					
Avs./mottaker:	Navn:			Kopi:	Saksbeh.	Avskr. dato:	Avskr. måte:	Avskr.:	Avskr. av:
Mottaker	Universitetssykehuset Nord-Norge HF			MED/DJO1205UNN					
Avsender	ADVOKATFIRMAET HAAGENSEN & BAKKELUND AS								

Postliste med saksbehandler og advokatfirma samt tidsperiode var nøkkelen til å lete seg frem manuelt i UNNs uoversiktelige postjournalssystem.

Også dette innsynet ble avvist, med samme begrunnelse som UiT ga. Det vil si at vi, etter flere klagerunder, fikk **delvis** innsyn, blant annet i innholdsfortegnelsen og noen av de første sidene (sladdet) av den lange rapporten. Dette ble umiddelbart påklaget.

Her kunne vi bruke vurderingen fra direktoratet som “pressmiddel”. Vi vant til slutt frem også her og fikk innsyn i nær hele rapporten (kun med sladding av navn og personalia på varslere).

Da fant vi også beviset på at UNN ikke bare hadde sladdet de delene som handlet om varslere og den omvarslede (slik paragrafene som ble brukt tilsa), men

også opplysninger som var til ugunst for UNN - nemlig det oppsiktsvekkende faktum at nåværende UNN-direktør avsluttet rapporten med å frikjenne den omvarslede og be om videre undersøkelser av varsleren.

2.5 Kunstig intelligens

Noen spørsmål og påstander var såpass omfattende at vi ville forsøke ut nye journalistiske metoder for å kunne få utdypende svar. Dette gjaldt i hovedsak kvaliteten på eliteforskningen. Flere av varslerne fortalte om “klipp og lim” og knallhard ensretting med samlebandsforskning av lav kvalitet, i utakt med akademiske forventninger. Dette ble underbygget av noen av varslernes historier, samt tidligere anklager om snarveier i forskningen.

Vi testet ut Chat GPT. Det fungerte ikke til formålet med å sammenligne hundre vitenskapelige artikler opp mot hverandre. Systemet krasjet rett og slett. [Google Pinpoint](#) ble også foreslått, men ga oss ingenting. Vi prøvde deretter ut [Copyleaks](#) og opprettet et abonnement med mange og dyre “klipp”. Det ga noen svar, men ikke nok til å vise systematisk “klipp og lim”, selv om enkeltartikler hadde svært store utslag på tekstlighet. Deretter forsøkte vi [Scribbr](#) og [plag.no](#) etter anbefaling fra kolleger i riksmidia som hadde brukt programmene med stort hell på andre graveprosjekter. Heller ikke dette førte helt frem.

Først da Jarand Ullestad, redaksjonell utvikler i Amedia, tipset om at [Notebook LM](#) kunne passe vårt formål, fant vi det vi var ute etter. Programmet kunne laste opp alle de vitenskapelige artiklene og sammenligne disse innbyrdes basert på detaljerte spørsmål (se vedlegg). Da kunne vi se graden av systematiske likheter. Konklusjon: Stor tekstlighet og stor likhet i studiedesign. Artiklene ble videre lastet inn med lenker i en mappe i Google Disk og der vi enkelt kunne regne oss frem til at halvparten av artiklene ble publisert i tidsskriftet der UiTs ansatte hadde roller i samme tidsskrift.

Fordelen med Notebook var gode henvisninger til originalmaterieell som lå til grunn for konklusjonene. Dermed var jobben ganske lett med å manuell-sjekk konklusjonene gjort av kunstig intelligens i Notebook.

Ved hjelp av KI fant vi også ut hvor *anerkjente* de ulike tidsskiftene var og så at *scoren* var jevnt over middels i tidsskriftene der eliteforskningen ble publisert.

2.5 Slik jobbet vi med kildene

Saken hadde ikke blitt til uten mange og innsiktsfulle kilder. Vi har over hundre kilder med ulike relasjoner til saken, i tillegg til et stort skriftlig materiale på flere tusen sider.

Møysommelig arbeid over tid med klare avtaler og tidlige forventingsavklaringer var nøkkelen til å vise at vi var til å stole på. Vi ga tidlig beskjed om at vi også ville sjekke deres historier med andre kilder og konfrontere motparten med utsagn.

- Først ut: Vi jobbet lenge med å få den første til å stå frem offentlig.
- “Snøball-effekten”: Etter at de første kildene tok sjansen og ville stå frem, ble det en “snøball-effekt” der det ble lettere og lettere å få varslerne til å stå frem offentlig med sine traumatiske opplevelser.

2.6 Engasjerte advokat

Flere av kildene, noen av dem utenlandske, fryktet både søksmål og represalier dersom de uttalte seg offentlig mot den omvarslede professoren.

Etter en intern drodning der vi ville ha en advokatvurdering av mulige konsekvenser for kildene, ble spørsmålet tatt opp med konsernadvokaten i Amedia som sparringspartner. Det ble utformet et brev fra Amedia til varslerne som understreket at ytringsfriheten står sterkere enn andre lover, men at alle eventuelle søksmål skulle håndteres av Nordlys.

Dette ble opplevd som en stor trygghet for kildene og bidro til at de turte å stå frem.

2.7 Motstand - slik jobbet vi

Selvstendige undersøkelser og originalitet: Innholdet i sakene er basert på egne selvstendige undersøkelser. Ingen andre har skrevet om eller tatt tak i saken, utover en [sitatsak i Khrono](#). Forholdene som er omtalt i reportasjene ville trolig aldri nådd offentligheten uten våre selvstendige undersøkelser og er heller ikke omtalt av andre medier.

Alt i saken var unntatt offentlighet av både UiT og UNN og ville ikke blitt kjent uten selvstendig kildejobbing, innsynsbegjæringer og klager.

2.7.1 Innsynsproessen:

Til begynne med ba vi om innsyn i alle varslingssaker ved UiT. Noe fikk vi. Da sterkt anonymisert. I saken med professoren ble omtrent alt lagt lokk på fra starten.

For å komme rundt muren av taushet måtte vi jobbe med andre kilder. Noen visste litt, noen hadde hørt noe, andre hadde systemkjennskap og visste hvor det skulle letes.

Undersøkelsene er basert på intervjuer med rundt 100 kilder, både bakgrunnskilder og åpne kilder, samt åpne søk og kartlegginger.

Vi har i flere måneder holdt kontakten med den omvarslede. Han ble på et tidlig stadium informert om anklagene mot ham, men ønsket ikke å la seg intervju, utover uttalelsene som fremkommer i hans ulike tilsvare til retten og de interne granskerne. Det er samlet på flere hundre sider. Nordlys har brukt hans tilsvare på anklagene for å sikre best mulig balanse i saken.

Siden før sommeren 2024 har Nordlys forsøkt å komme i dialog med UiT. Universitetet ønsket kun at administrasjonsdirektør Jørgen Fosslund

skulle uttale seg på vegne av institusjonen. Nordlys har over flere måneder oppfordret UiT til å dele mer informasjon om hvilke vurderinger som ble gjort. Det er gjort flere oppfølgende intervjuer, både på e-post og muntlig.

Det er i tillegg søkt innsyn i alle dokumentene i saken både hos UiT, Regjeringsadvokaten, tingretten, UNN, samt øverste klageinstans – Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), underlagt Kunnskapsdepartementet.

Hovedregelen i offentlighetsloven slår fast at det offentlige (pressen) skal ha innsyn i alle dokumentene i en sak – såfremt det ikke finnes en unntaksregel. Hvis det påberopes en unntaksregel, skal det likevel vurderes merinnsyn – altså at kun personsensitive opplysninger sladdes mens resten av innholdet er åpent.

UiT og UNN har i over ett år nektet både innsyn og merinnsyn i nær alle dokumenter i den svært omfattende personalsaken. Klager på beslutningene har blitt avslått. Begrunnelsen har vært todelt – hensynet til varslerne og hensynet til den omvarslede professoren – og at det var snakk om organinterne dokumenter. I tillegg har institusjonen argumentert med at det er en for omfattende jobb å sladde personsensitive opplysninger.

Nordlys har klaget på alle avgjørelser med begrunnelse om at det kun er varslerne, og ikke den omvarslede lederen, som har særskilt krav på beskyttelse etter loven. Videre har Nordlys begrunnet med at offentlige ansatte er i en særstilling, og at vurderinger av tjenesterelatert reaksjon og begrunnelse for dette ikke er taushetsbelagte opplysninger. Saken omhandler en leder for et forskningssenter på UiT som har fått stor anerkjennelse og har mottatt betydelig økonomisk støtte fra det offentlige. Den omfattende saken har ført til stor offentlig ressursbruk. Den har vært i rettssystemet og har vært håndtert på departementsnivå og hos Regjeringsadvokaten. Disse elementene bidro til at saken var av stor offentlig interesse, mente vi.

12. november 2024 ble en klagesak behandlet i øverste klageinstans – Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse.

Direktoratet ga Nordlys og offentligheten medhold i store deler av klagen. Dermed ble UiT tvunget til å utlevere et stort materiale på flere tusen sider med tidligere gradert informasjon

Direktoratet begrunner hvorfor Nordlys er gitt innsyn i saken: Det vises til at dokumentene inneholder varsler fra flere stipendiater og ansatte tilknyttet Senter for tromboseforskning (TREC), hvor den omvarslede var, og fortsatt er, leder. Varslene beskriver kritikkverdige forhold ved arbeidsmiljøet ved TREC, og omhandler hvordan disse varslerne opplever å bli utsatt for uakseptabel atferd fra lederen over flere år.

HK-dir viser til at offentlige ansatte er i en særstilling, og at vurderinger av tjenesterelatert reaksjon og begrunnelse for dette ikke er taushetsbelagte opplysninger. Når det gjelder den omvarslede, viser direktoratet til at taushetsplikten er snevrere for offentlig ansatte når det gjelder forhold knyttet til utføring av arbeid for det offentlige. Dette har sammenheng med at offentlig ansatte skal ivareta allmenne interesser.

Sivilombudet understreker at det skal det mer til for en offentlig ansatt å konstatere taushetsplikt for utførelse av arbeid, enn en alminnelig borger. Jo høyere stilling den offentlig ansatte har, desto større grunn vil det være til å gi allmennheten muligheten til innsyn og kontroll.

Og:

«Opplysning om at en offentlig tjenestemann er ilagt tjenstlig reaksjon og det umiddelbare grunnlaget for reaksjonen, er på denne bakgrunn antatt ikke å være et personlig forhold i forvaltningslovens forstand. Det samme gjelder i utgangspunktet en privat parts karakteristikk av hvordan offentlige tjenestemenn utfører sitt arbeid. » HK-dir bemerker at omvarsledes posisjon som professor og leder ved UiT, taler for å gi allmennheten muligheten til innsyn og kontroll. Varslene består i hovedsak av varslernes karakteristikk av professoren og hvordan han utfører sitt arbeid. Direktoratet viser til at handlingene til den omvarslede i hovedsak er knyttet til hans utføring av arbeid i det offentlige (...).»

Samtidig understrekes det at varslerne som har bedt om anonymitet har krav på skjermet identitet.

Nordlys` omtale av varslernes historier er gjort i fullt samråd med varslerne. De ønsker at forholdene skal bli kjent. Noen av varslerne ønsket imidlertid å forbli anonyme. Her har Nordlys` kun omtalt forhold det er gitt innsyn i etter offentlighetsloven.

Direktoratet vektlegger til slutt allmennhetens interesse i opplysningene som ikke er underlagt taushetsplikt:

«Denne saken gjelder opplysninger om en stor varslings sak ved UiT, hvor en anerkjent leder ved TREC fikk flere varsler mot seg om uønsket atferd. Direktoratet finner det klart at opplysninger om disse forholdene vil være av stor interesse for allmennheten, og at det bør gis innsyn i så mange opplysninger som mulig uten at identiteten til varslerne blir kjent. »

4.0 KONSEKVENSER

Det er avdekket sterkt kritikkverdige forhold av stor samfunnsmessig betydning på en av Nord-Norges største institusjoner.

Den største konsekvensen er foreløpig at UiT og UNN ble tvunget til å åpne en helt lukket sak og at offentligheten fikk innsyn i interne prosesser, innhold i varslene og hvilke avtaler som ble gjort med professoren.

Varslerne opplever at noe av uretten er rettet opp ved at de har blitt hørt og sett for sine opplevelser og at alle forholdene som ble holdt skjult nå er blitt kjent.

Dette kan virke forebyggende på nye hendelser og sette en standard for hvilken oppførsel som er ugrei. Omtalen ble også en slags erstatning for den tiltenkte rettssaken der flere av forholdene ville blitt brettet ut i en rettssal - og dermed offentlig kjent.

Sakene og oppfølgingen viser også store svakheter i varslingsinstituttet der varslingsprosedyrer og søksmål og motsøksmål fører til en *juridisering* av saken som er med på å hindre offentlig innsyn, fører til langvarige, kompliserte og dyre prosesser - uten en effektiv løsning.

Varslerne fikk også en offisiell beklagelse fra rektoren, flere år etter de mange hendelsene.

For UiT har det vært en rekke læringspunkter. Studentombudet på UiT er overarbeidet med svært mange og kompliserte saker som skal håndteres av én person. Debatten om et nytt ombud for sårbare doktorgradsstudenter har nå blusset opp igjen.

5.0 VESENTLIGHET

Mange enkeltpersoner ble utsatt for grove krenkelser av en leder. Medienes rolle er å beskytte de svake, påpeke systemfeil og skape innsyn og debatt.

I denne saken fulgte vi flere parallelle spor - arbeidsmiljøet, nettverk, pengene og kvaliteten på det som skulle være eliteforskning.

Den svake part i sakene er åpenbar. Doktorgradsstudentene er midlertidig ansatte i et fireårig doktorgradsløp og er helt avhengig av leder og veilederes gunst, både for å disputere og for en fremtidig jobb.

Også UiT innrømmer at veileder-stipendiatforholdet er preget av sterk asymmetri og skjev maktbalanse. Vi klarte å kartlegge mange som mente seg utsatt for grove krenkelser fra en leder med stor makt og stort nettverk på Nord-Norges største institusjoner - der mange av disse innordnet seg "frykt-regimet", for å unngå å ødelegge egen karriere.

Pengesporet er også av stor samfunnsmessig betydning. Her er det snakk om over 100 millioner kroner i forskningsmidler, og makt og prestisje for både UNN og UiT - samt professoren. Systemkritikken kommer frem ved å vise den sterke sammenhengen mellom uteksamineringen av doktorgradsstudenter og universitetets finansiering. Det gir en interesse i å få så mange som mulig fort gjennom den akademiske mølla. Sammenhengen mellom økonomi og "fredning av melkekoa" blir

enda tydeligere ved at penger fra en privat aktør (KG Jebsen) utløser enda mer penger fra UiT, UNN, Helse Nord og Forskningsrådet.

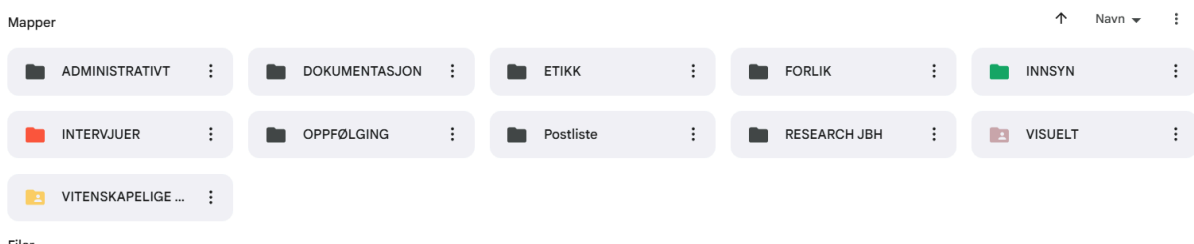
Det samme gjelder kvaliteten på forskningen. De store pengebeløpene er gitt for at det skal utføres ekstraordinær forskning. Senteret har i årevis blitt brukt som et kroneksempel på at det drives forskning på et svært høyt nivå. Prestisjesenteret har blitt brukt som et ansikt utad for både UiT og UNN for å fremheve kvalitetsforskning. Avsløringer om at det bak fasaden er avdekt brudd på forskningsetikk, at det brukes utstrakt klipp og lim og kritikk av samlebåndsforskningen fra egne studenter er med på å utfylle “markedsføringsbildet” av en enestående suksess.

6.0 DOKUMENTASJON

Vi var opptatt av å finne mønstre i oppførsel, forskning og økonomi. Selv om bakgrunnskilder kunne fortelle hva som hadde skjedd i kulissene, var vi helt avhengig av både skriftlig dokumentasjon og muntlige kilder som kunne stå frem med kritikken.

Det meste av tips og innspill som **ikke** kunne dokumenteres skriftlig ble valgt bort. Påstander og kritikk som vi brukte i reportasjen er dokumentert med flere og ulike kilder som viser samme mønster.

All dokumentasjon - enkeltdokumenter og rapporter, tallmateriale, bilder, lydbåndopptak, videoer, tekstmeldinger - ble lagret i en delt disk i Google (under Amedias databehandleravtale). Der hadde kun journalistene tilgang. Det gjaldt alt fra lydbåndopptak av intervjuer til transkriberte til scannede dokumenter, rapporter, søknader mm.

Her er hovedmappene i Google Disk som består av en lang rekke undermapper.

Vi vurderte å bruke en *lyd til tekst-løsning*, for å raskere transkribering av omfattende og lange intervjuer og bakgrunnssamtaler. Vi turte imidlertid ikke i frykt for at sensitiv informasjon kunne komme på avveie. Dette var på et tidspunkt der det var uklart om de intervjuede ville stå frem med kritikken.

Vi brukte i starten vanlig chat i Messenger for internkommunikasjon, men vurderte at vi også måtte flytte denne til Signal da stadig flere sensitive opplysninger kom frem.

7.0 KILDEKRITIKK OG KILDEHÅNDTERING

Det må legges til grunn at alle kilder har et eller annet motiv. Det kan variere fra lite edle motiver som hevn til rettferdighetssans og et ønske om å rydde opp for å skape bedre forhold i fremtiden.

Like viktig som å stille kritiske spørsmål til institusjonen og professoren var det å ettergå historiene til varslere og andre med bekymringsmeldinger.

7.1 Kildemotivasjon

Kildenes motivasjon kan man aldri vite helt sikkert, men vi vil anta at spekteret går fra de som kunne ha et hevnmotiv til de mer idealistiske som ville at systemet skulle bli bedre for neste generasjon. Motivene kan videre være alt fra oppreisning til å beskytte institusjonen eller egen karriere, avhengig av den enkeltes rolle.

Vi har forsøkt å være bevisst kilders ulike potensielle motivasjoner for å ville snakke med oss. Vi har sett etter mønstre i det skriftlige og det muntlige materialet. Der mange forteller - uavhengig av hverandre - om samme type hendelser har vi vektlagt dette. Hvis det i tillegg er støttet av det skriftlige materialet, har dette ytterligere styrket saken. Alt er uansett sjekket med motparten, med mulighet for tilsvar. Vi har unngått alle utsagn fra anonyme kilder der denne står alene, selv om det kunne fylt ut bildet ytterligere.

7.2 Kildebredde

VVP 3.2 krever at man er kritisk i valg av kilder, og kontrollerer at opplysninger som gis er korrekte. Samtidig understrekes bredde og relevans i valg av kilder og særlig kritisk holdning til informasjon fra anonyme kilder.

Kildene vi har kontaktet er på alle nivå og har en relasjon til saken. Samtidig har vi forsøkt å sjekke med kilder utenfor miljøet, for å kunne se på hvordan andre institusjoner håndterer slike saker.

I tillegg kommer et svært stort skriftlig materiale fra alle involverte - UiT, UNN, partsadvokater, Regjeringsadvokaten, Direktoratet for høyere utdanning og

kompetanse (HK-dir), underlagt Kunnskapsdepartementet., KG Jebsen, TREC med flere.

8.0 ETIKK

Det er pressens oppgave å avdekke kritikkverdige forhold (VPP 1.4), samtidig som det ligger et ansvar for at ulike syn (VVP 1.2) kommer til uttrykk. Kombinert med VVP 1.5 - altså beskyttelse av "...enkeltmennesker og grupper mot overgrep eller forsømmelser fra offentlige myndigheter og institusjoner" er vi i selve essensen i saken.

I denne saken møtte vi svært mange komplekse etiske problemstillinger. Vi koblet tidlig inn hele redaktørkollegiet for vurderinger som måtte gjøre opp mot grensene i [Vær Varsom Plakaten](#), samt konsernadvokat og eksperter som kunne hjelpe og veilede oss.

8.1 Identifisering

Vi vurderte at hovedpersonen og flest mulig av varslerne måtte identifiseres, etter diskusjoner omkring VVP 4.7, som oppfordrer til varsomhet med bruk av navn og bilde i omtale av "klanderverdige" forhold.

Dette ble forankret på ledermøte 4.september i 2024, flere måneder før publisering. Det ble samtidig besluttet at detaljnivået på de ulike kapitlene, scenene, beskrivelsene og bildebruk skulle gjennomgås i flere kommende møter. Samtidig ble det besluttet å bestille en advokatvurdering. Flere av bildene og detaljene ble valgt bort for å vise hensyn til hovedpersonen. Vi valgte av samme grunn også å bruke bilder av institusjonen, og ikke den omvarslede, som hovedmotiv.

Samtidig var vår vurdering til slutt at hensynet til varslerne, den svake part, veide over hensynet til den overordnede lederen. Det handler om en leder, om et arbeidsmiljø, om unge doktorgradsstudenter. Dette er også i tråd med departementets begrunnelse for å gi oss innsyn i materialet (se kapittel om innyn).

8.2 Anonyme kilder

VVP 3.1 sier at kilden for informasjon som hovedregel identifiseres, med mindre det er i konflikt med kildevernet eller hensynet til tredjeperson. Samtidig understrekes det at kilder som hovedregel ikke bør få fremsette negative personkarakteristikk anonymt.

Saken inneholder i all hovedsak åpne kilder. Fra starten av vektla vi at sterke beskyldninger mot en enkeltperson måtte komme fra åpne kilder, for å unngå mulige vikarierende motiver. *Casene* er valgt ut fra at de står for et mønster. Det vil si at det er ikke bare personen som står frem med navn og bilde som beskriver samme mønster, men også en rekke andre kilder. De anonyme kildene som er brukt kjenner vi identiteten til og de er brukt for å underbygge hovedfunnene og mønstrene i saken/casene.

Materialet vi har fått innsyn i har noen beskrivelser som er grovere enn de vi har formidlet, og opp mot grensene i straffeloven. Dette ble nøye gjennomgått i flere runder. Vi landet på formuleringer som åpnet for at det var ulike versjoner av hva som hadde skjedd.

Vi kjenner identiteten til kildene som er brukt og har gjort bakgrunnssamtaler med disse. Der disse ikke ville stå for uttalelsene i offentligheten, har de i stor grad blitt utelatt.

Andre bakgrunnssamtaler er gjort for å finne ut alt fra hvordan systemet er bygd opp til å få tips om spor vi burde undersøke og be om innsyn i. Uten disse ville vi ikke hatt sjans til å be om presise og målrettede innsyn.

8.3 Imøtegåelse av kritikk

Vi tok flere måneder før publisering kontakt med den anklagede professoren, ref. VVP 4.14 om imøtegåelse av sterke beskyldninger.

Vi hadde flere telefonmøter, samt korrespondanse på e-post og tekstmeldinger.

Her ga vi flere ganger tydelig beskjed - både skriftlig og muntlig - om at vi ønsket at han skulle gi sin versjon av beskrevne hendelser. Fra starten av vurderte han i hvilken grad han skulle svare på kritikken. Vi holdt kontakten hele veien og opplyste om utviklingen, og særlig på slutten da vi fikk innsyn i alle varslingssakene og hans tilsvarende. Vi gjorde det da klart at vi ville bruke hans tilsvarende i det skriftlige materialet, om han ikke ville stille til åpent intervju. Han fikk også utkast og endelig versjon i god tid før saken kom på trykk, for å kunne vite hvordan saken ble fremstilt og gi en siste mulighet til enten å korrigere faktiske feil eller komme med ytterligere uttalelser.

Vår vurdering til slutt var at hovedpersonens manglende bidrag i form av et åpent intervju ikke måtte hindre at saken ble publisert.

I starten mente nemlig hovedpersonen at han ikke hadde lov til å uttale seg, og at dette også gjaldt varslene, med referanse til det juridiske forliket. Vi argumenterte med at ytringsfriheten sto over dette, uten å nå frem.

Vi fikk til slutt administrasjonssjefen ved UiT til å frita ham fra en eventuell taushetsplikt i forliket. 1. november - vel en måned før publisering - bekreftet administrasjonssjefen i en sms at ingenting hindret professoren å uttale seg om kritikken som kom frem fra varslerne i intervju med Nordlys. Heller ikke da ønsket han å uttale seg, men viste da til andre grunner.

Noe av det samme gjaldt UiT-ledelsen. Mange måneder i forveien sa vi at vi ønsket at den enkelte leder skulle uttale seg. Universitetet besluttet imidlertid at alle uttalelser på vegne av institusjonen skulle gå gjennom administrasjonssjefen, med noen unntak. Vi gikk mange runder med UiT-lederen. Det ble også gjort flere oppfølginger der vi ga uttrykk for at svarene som ble gitt var for ulne og ikke virket til deres fordel. Det ble gitt flere nye sjanser til å utdype. På slutten, like før publisering, ble det en større runde der UiT-lederen opplevde at vi ikke hadde tatt alle hans tilsvær med. Saken ble gjennomgått på nytt og noen utdypninger ble lagt til.

Fra UiTs side var det en forventning om at deres komplekse og byråkratiske svar skulle gjengis i sin helhet. Det kunne vi ikke etterkomme. Det ville gjort saken uforståelig og uleselig. Vår intensjon var at meningsinnholdet skulle gjengis korrekt, men at ingen har krav på å bli gjengitt i sin helhet, ref VVP 3.7 og 3.8.

8.4 Journalistisk atferd

Vår kontakt med kildene handlet fra begynnelsen om tydelige avtaler og klare premisser, ref VVP 3.3. Vi orienterte om hva vi visste og hva vi ville undersøke videre og at vi primært ønsket at kildene skulle stå frem med sin kritikk. Det var imidlertid ikke noe krav. De fleste av kildene forble bakgrunnskilder, men informasjon som ble gitt ble enten brukt som grunnlag for videre undersøkelser eller innsyn, slik som avtalt.

Noen av bakgrunnskildene var svært sensitive, ref VVP 3.4. Her foregikk all kontakt kryptert på appen Signal, samt personlige møter.

Vi la oss videre på en linje (ref VVP 3.5) der vi sa tydelig fra til alle kilder at vi ikke ville røpe **hvem** vi hadde snakket med, eller hvem som ville stå frem, før vi var helt ferdig med saken. Noen oppga til andre at de hadde snakket med oss, men vi bekreftet aldri navn. Vår begrunnelse var at vi skulle behandle alle likt og at denne enkle og ufravikelige regelen sikret at vi i vanvare ikke ga opplysninger om andre.

Da alle sitatsjekkene var unnagjort fikk alle anledning til å se et siste utkast for å kunne se ting i sammenheng og korrigere eventuelle misforståelser. Dette ble gjort for å kvalitetssikre alt som skulle på trykk.

Vi måtte vise ekstra hensyn til de traumatiske opplevelsene som kildene hadde, ref VVP 3.9. Mange var redde og hadde ingen erfaring med media. Vi brukte lang tid på disse kildene for å trygge dem og fortalte åpent at konsekvensene med å stå frem kunne være ubehagelige. Noen valgte til slutt å trekke seg av frykt for videre

karriere, men en stor majoritet valgte å “ta en for laget” for å kunne bidra til en systemendring.

8.5 Foto og troverdighet

VVP 4.11 handler om vern av det journalistiske fotografiets troverdighet. Kravet er at bilder som brukes som dokumentasjon ikke må endres slik at de skaper et falskt inntrykk.

Vi valgte å bruke et svakt fargefilter på alle bildene og videoene for å skape en gjenkjennelig effekt. Samtidig la vi til sprekker i et av bildene og noen visuelle effekter som skulle gi assosiasjoner til underliggende tema. Det kan diskuteres om det er en *for* stor endring til at det utfordrer VVP 4.1.

Vår vurdering var at endringene ikke rokker med bildenes innhold og dokumentasjonsverdi. Vi mener fargebruken og effektene er såpass overtydelige at det klart kommer frem for leserne hva det er. Bildene er i stor grad rene portrettfoto eller bygninger og filtrene og effektene endrer ikke bildet utover de åpenbare effektene.

9.0 FORMIDLING

Saken er svært omfattende og trolig den lengste reportasjen i antall ord som har stått på trykk i Nordlys. Den er basert på et svært stort kildemateriale - med et språk som preges av akademiske vendinger, byråkrati, jus og øvrig stammespråk. Saken er omskrevet utallige ganger for å få best mulig flyt. Vi har fått hjelp fra gode, interne lesere - både på det språklige og “Linje for linje” i flere omganger på etiske valg, formuleringer og dokumentasjon.

For at det skulle være sjans for offentligheten å henge med har vi brukt mye tid på å gjennomgå materialet og bruke et mest mulig enkelt språk. Der det har vært behov for ytterligere detaljer har vi brukt ordforklaringer som der folk kan trykke på ordet for å få hele forklaringen.

En såpass lang sak krever også visuelle løsninger som bedrer lesbarheten og leseropplevelsen. Det kan synes å ha virket. Saken har “sprengt alle tallgrenser” i Nordlys. Den har svært lang lesetid med over 15 minutter i snitt. Det er det lengste som er registrert for en reportasje i Nordlys. Den er også meget godt lest - nesten 8000 mer enn neste på lista - og tilsvarende mer enn antall betalende abonnementer skulle tilsi. Det kan forklares med at svært mange lesere har tatt i bruk delt familieabonnement / delt husstandsabonnement. Det er også registrert uvanlig høyt abonnementsalg - det høyeste for en enkeltsak i 2024.

Vi har brukt både video, rullefortelling, "typewriter-effect" i video og designgrep for å lage overganger og dokumentere. I tillegg er det benyttet øvrige designgrep for å få en "brun-grønn" tråd gjennom hele saken. Her har Amedia Kreativ gitt en uvurderlig hjelp på bakgrunn av våre bestillinger (se utfyllende vedlegg).

Saken er på mange måter dyster stemning og preget av grums som kommer til overflaten. For å understreke dette har vi valgt en fargepalett i grelle fargenyanser av brunt, svart og grønt - og blitt inspirert av fargebruken i filmer innen "Film Noir-sjangeren". Vi har vurdert effektbruken for å understreke enkelte poenger, og har blitt inspirert av enkelte virkemidler i filmen "Seven", **ref. en ekspertanalyse av de visuelle virkemidlene**.

Noen av effektene er mer symbolske, slik som assosiasjoner til blodårer og blodpropp, som er forskningstemaet for senteret. Andre igjen handler om tilsløring og "sprekker i glansbildet" - alle med tanke på å underbygge og forsterke innholdet i reportasjen.

Inspirasjonskildene er mange. Vi hadde vår egen idé om hvordan det skulle se ut og hvorfor. Vi har plukket litt her og der som inspirasjon og hatt det som utgangspunkt i bestillingen til Amedia Kreativ. Blant inspirasjonskildene er New York Times' **visuelle reportasjebibliotek**, noen små effektgrep fra VGs spesialer, noe fra mulighetene som ligger i Amedias egen Cue, samt nevnte Film Noir-filmer og You Tube-oppskrifter. Mesteparten av dette synes ikke i det endelige resultatet (etter mange revideringer), men ligger som inspirasjonskilder i oppstarten av designprosessen (se vedlegg).

Amedias saker har reklame etter et gitt antall ord. Vi mente at dette ville forstyrre hele leseropplevelsen og fikk etter litt om og men endret malen for denne saken til et minimalt reklametrykk.

SAKER

HOVEDREPORTASJE

- [Varslersaken som skulle begraves. 33 ansatte beskriver mobbing, fryktkultur og seksuell trakassering](#)

OPPFØLGING

- [Beklagelse til varslerne fra rektoren.](#)
- [Tidligere tillitsvalgte og tidligere rektor,samt studentombud: Meldte fra uten at noen grep inn](#)
- Studentorganisasjon: - [Undervisere ikke skal ha sex med studenter.](#)
- Menneskerettighetsadvokat: - Svakt [varslingsinstitutt og manglende ytringskultur](#)

- [\(2025\) Ny systemsvikt ved UNN/UiT i behandling av personsensitive forskningsdata.](#)

DEBATT

- Nordlys-kommentar: - [Ubehagelig stillhet fra kunnskapens høyborg](#)
- Professor: [Varslingssaken ved UiT i et omdømmeperspektiv](#)
- Tillitsvalgt: - [Mangler sikkerhetsnett](#)
- Styremedlem: [Krever konsekvenser](#)